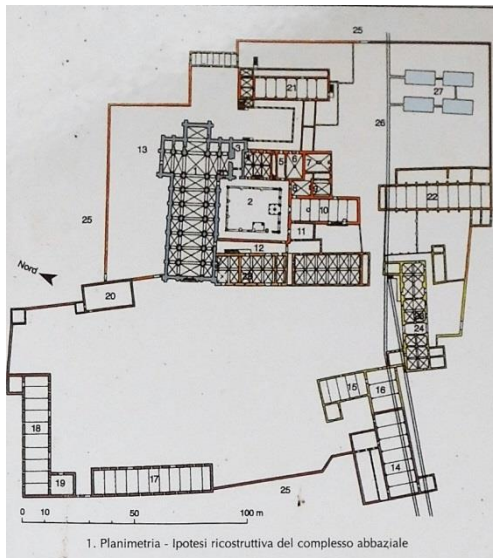

Fossanova – Bezoek.

1. Chiesa abbaziale	14. Mulino
2. Chiostro	15. Ospizio per i pellegrini poveri
3. Sacrestia	16. Cappella dell'ospizio per i pellegrini poveri
4. Sala capitolare	17. Edificio per il lavoro
5. Passaggio ai campi	18. Edificio per il lavoro
6. Auditorio del priore	19. Ingresso secondario all'abbazia
7. Sala dei novizi	20. Edificio per il lavoro
(piano al di sopra di 3, 4, 5,	21. Foresteria o infermeria dei monaci
6 e 7: dormitorio dei monaci)	22. Infermeria dei conversi
8. Calefactorio (o calidario)	23. Edificio del Museo
9. Sala comune dei monaci	24. Ingresso principale dell'abbazia
10. Refettorio dei monaci	25. Cinta muraria
11. Cucina	26. Canale artificiale derivato dall'Amaseno
12. Corridoio dei conversi	27. Zona probabilmente dedicata all'itticoltura
13. Cimitero dei monaci	28. Ala dei conversi

Algemene Structuur.

De abdij van Fossanova is een mooi voorbeeld van hoe de Cisterciënzerabdijen in heel Europa gebouwd werden. Meer nog, de uitstekende staat waarin ze bewaard is gebleven maakt er één van de belangrijkste voorbeelden van.

Het hoofdgebouw is de kerk (1), de 'abbaziale', waarvan de apsis naar het Oosten is gericht. Het eigenlijke klooster, rechts van de kerk, is gegroepeerd rond de kloostertuin (2), die er het hart van vormt met, aan de Oostzijde en aansluitend bij het priesterkoor, de vleugel van de monniken en aan de refter (10). De vleugel van de lekenbroeders (12 en 22) ligt aan de Westkant.

Rond de kern kerk – klooster zijn dan de andere gebouwen verspreid. Ze zijn voornamelijk gericht op de productie – activiteiten en de geneeskundige bijstand. Ook deze gebouwen zijn goeddeels bewaard, ook al zijn ze in sommige gevallen behoorlijk aangepast.

Tot de eerste groep behoren de zogenaamde molen (14) en het geheel van gebouwen in het Westelijke deel van de abdij, in de buurt van de huidige toegang (19).

De tweede groep bevat enkele van de belangrijkste en best bewaarde gebouwen van de abdij: de infirmerie van de monniken (21) en die van de lekenbroeders (22). Waar nu het museum is ondergebracht (15 – 16) was er het gastenverblijf voor de bedevaarders en de passanten, die er toegang toe hadden via de hoofdingang in de Valle dell' Amaseno.

Het hele complex was omringd met een muur, waar maar enkele sporen meer van overblijven. En verder liep er van Oost naar West een artificieel kanaal dat water aftapte van de Amaseno (de Cisterciënzers waren meesters in waterbeheer!). Hiermee werd meer dan waarschijnlijk de zone van de viscultuur gevoed. Verder diende het als afwatering voor de infirmerieën en tenslotte ook nog als wateraanvoer voor de molen.

De abdijkerk: Gevel en toegangsportaal (1)

Dat de kerk in de loop der tijden veranderingen heeft ondergaan kan je aan de voorgevel zien. In het begin van de 13^e E. is er inderdaad een verfraaiingsproject opgestart met de vergroting van het roosvenster en het portaal.

De gevel, in witte kalksteen, is in 3 'ordes ingedeeld door een typisch Bourgondische kroonlijst, die je ook aan de binnenkant kan zien. En het timpaan is afgebeeld door een kroonlijst met consoles en bevat een achthoekige 'oculus'.

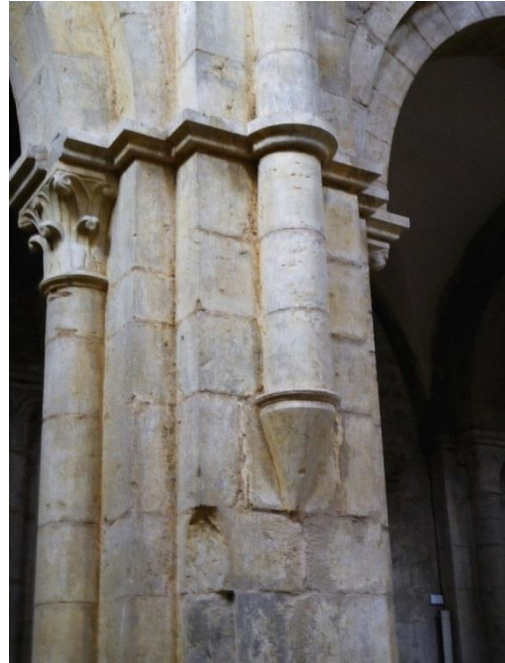
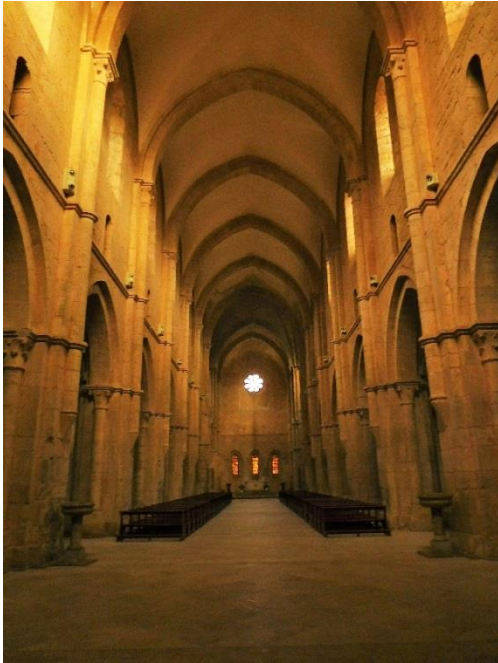
Het roosvenster bevindt zich in het middendeel met daarboven een restant van het oude roosvenster. Vanuit het centrum en 12 bogen vertakken zich 24 zuiltjes met verfijnde kapitelen, die aansluiten op gekruiste spits- en rondbogen. Met zijn enorme afmetingen is het roosvenster duidelijk te groot voor het gevelvlak. Een aanwijzing dat het oorspronkelijk venster kleiner was.

Ook het portaal heeft duidelijk moeite om zich in te passen in de 'beschikbare' ruimte, die door een grote spitsboog is aangegeven. Dit was het centrale deel van de oorspronkelijk driedelige porticus. De aanzetten voor de zijbogen en de basis van een pilaster links van de trap wijzen erop dat men al bezig was met de constructie van de porticus, toen men aan de 'vernieuwing' begon. Je kan gekko's en slangen zien op de kraagstenen en tussen de bladerkrullen.

De lunet is in het begin van de 20^e E. aangepast en biedt een geometrische 'cosmateske' versiering. Een 18^e eeuwse verhaal, dat nooit 'hard' gemaakt is, vertelt dat zich hier dit opschrift bevond: "Fridericus I imperator semper augustus hoc opus fieri fecit" (Keizer Frederik I, steeds verheven, liet dit werk uitvoeren).

Daardoor heeft men lang gedacht dat Frederik I Barbarossa (1155 – 90) betrokken was bij de bouw van de kerk. Toch zijn er zeker zoveel aanknopingspunten met de artistieke producties onder die andere Frederik: Frederik II Hohenstaufen (1220 – 1250). Hoe dan ook: dit portaal werd gekapt door steenkappers uit Latium en Campanië.

De sculptuur in de abdijkerk.

De Cisterciënzer – esthetica verzet zich, op gezag van de H. Bernardus van Clairvaux, met kracht tegen het concept van de ‘curiositas’, de tendens naar fantasierijke vervorming van de figuratieve Romaanse kunst.

Zo komt dat de versiering in de Cisterciënzerkloosters ‘basic’ is, strikte en formele regels volgt en zo goed als uitsluitend geometrische of plantaardige motieven gebruikt. En dit is deze kerk niet anders: dit is een schoolvoorbeeld van de Cisterciënzerkunst.

Maar toch vind je links en rechts elementen die teruggaan op een centraal Italiaanse of Romaanse oorsprong, die erop wijzen dat er ook meesters uit Lazio meegewerkt hebben.

Het hoofdthema in de kapitelen is vegetaal, in een erg vereenvoudigde vorm, maar met heel wat variaties. Van de klassieke acanthus over blad- en druppelmotieven tot motieven die op vetplanten lijken.

Op sommige pilasters is er het ‘hanenpotentype’ van versiering te zien, wat wijst op een directe Bourgondische invloed: een klokvormige structuur, ingesloten door 2 reeksen duidelijk gegroefde bladeren en eindigend op de genoemde hanenpoten. De enige vreemde eend (of gans ...) in de bijt is een jong gansje, dat verborgen zit in een kapiteel op de tweede pilaster aan de Noordkant van het schip (links dus ...). Een mogelijke verklaring (en ook in andere Cisterciënzerkloosters aanwezig) is de verwijzing naar hun landbouwpraktijken.

De Kloostertuin (2).

In het ‘hart’ van elke abdij vind je de kloostergang, waar alle ‘activiteiten’ samenkomen: de kerk en de ‘dienstgebouwen’ langs de andere zijden. In deze ruimte verliepen zowel de spirituele als de materiële activiteiten. Bij wijze van spreken: van de meditatie tot de (wederzijdse) ‘tonsuur’ van de monniken. Bovendien werden hier de monniken gescheiden van de (leken)broeders.

De kloostergang van Fossanova is niet perfect regelmatig. Dit is deels te wijten aan het onderliggende peristylum van een laat – republikeinse villa (2° - 1° E. v. C.), deels aan de verbouwingen in de Zuidzijde op het einde van de 13° - begin 14° E.

De 3 overige zijden laten het oorspronkelijke uitzicht van de Cisterciënzerkloostergang van het einde van de 12° E. zien. De ronde arcaden steunen op dubbele zuilen met halfcirkelvormige of omgekeerd piramidale kapitelen. En het metselwerk is opgetrokken met gerecupereerde bakstenen van de thermen tegenover de gevel van de kerk (2° E.). Volgens anderen zijn deze zijden resten van de oorspronkelijke benedictijnerabdij.

De oorspronkelijke houten overdekking (zie de grote kraagstenen in metselwerk tegen de buitenwand van de kerk) werd tegen het einde van de 13° E. vervangen door de huidige structuur.

Uit die tijd dateert ook het fresco dat nog steeds is bewaard en de 'Boom van Jesse' voorstelt: de afstamming van David van Maria en Jezus. Een grote amandel toont een Madonna op een troon met het kind Jezus, omgeven door Engelen en Profeten. Waarschijnlijk moet dit fresco in verband gebracht worden met de aflaat die door Paus Nicolaas IV in 1290 werd toegekend aan de bedevaarders die deze abdij bezochten. De vormtaal van dit schilderij doet denken aan de laat – 13° eeuwse Romeinse traditie en maakte waarschijnlijk deel uit van een meer ambitieus verfraaiingsplan, dat alleen maar in de Zuidelijke kloostergang is uitgevoerd.

De 'Deur van de Monniken'.

Dit was de toegang naar de kerk voor de monniken (en voor hen alleen). Een halfronde boog wordt ondersteund door kapitelen met plantenmotieven, zoals al aangegeven, strikt volgens de Cisterciënzer voorschriften en dus zonder figuratieve aanwijzingen.

In de lunet is er een fresco met de H. Maagd met kind tussen de HH. Lucia en Apollonia, een 14° - eeuws werk van een kunstenaar uit Priverno (dat in de buurt ligt). De lunet wordt gedragen door twee massieve halfronde kraagstenen.

Op rond van de overeenkomst met de 'Poort van de Doden' en van de poort tussen de slaapzaal en het transept kan deze poort teruggevoerd worden naar de beginfase van het gebouw.

De 'geringde' zuilen aan de zijkanten zijn versierd met spitse bladeren aan de basis.

De sacristie en het 'Armarium' (3)

De sacristie, of 'Vestiarium', is de plaats waar de liturgische gewaden bewaard werden, de plek ook waar de monniken zich omkleedden vóór ze de kerk betraden. Meestal lag ze aan de Oostkant van de kloostertuin, tussen het transept en de kapittelzaal. Ze bestond uit een rechthoekige ruimte, met een venster in het Oosten en 2 deuren: één die toegang gaf tot de kerk en een andere die uitgaf op de kloostergang.

Zoals in veel andere Cisterciënzerkloosters was de sacristie verkleind, om plaats te creëren voor een steeds groter aantal liturgische boeken, die in een nieuwe ruimte, het 'Armarium' werden bewaard. Daarvoor waren er nissen in de wanden en houten kasten.

Het armarium van Fossanova betreed je via de toegangsdeur in de Oostvleugel. Je komt dan in een vierkante ruimte met een kruisgewelf en aan de inkomzijde is er nog wat origineel metselwerk zichtbaar. De andere zijden zijn gerestaureerd.

In de Noord- en Zuidzijde van de kloostergang zijn er nog 2 halfcirkelvormige nissen overgebleven, die oorspronkelijk bedoeld waren om boeken te bewaren.

De Kapittelzaal (4).

Het politieke en administratieve hart van de abdij, in het centrum van de monastieke vleugel. Hier kwam de gemeenschap elke dag samen onder het voorzitterschap van de abt. Er werd dan een deel van de regel van Benedictus voorgelezen, de dagelijkse taken werden verdeeld en de problemen die met het beheer van het klooster te maken hadden werden er besproken.

Alleen de monniken mochten de zaal betreden en zij namen plaats op de banken die tegen de muur waren geplaatst. Bij beslissingen die ook de lekenbroeders aanbelangden konden zij aan de bijeenkomst deelnemen doorheen de tweeledige ramen die uitgeven op de kloostergang.

Een grafsteen in de vloer laat zien dat hier de baten begraven werden.

Rechts van de toegang vind je de zogenaamde 'Salomonsknoop', een symbool van de verbinding van de mens met het goddelijke, in de vorm van een kruis.

Aan de Oostzijde is de ruimte verlicht door 3 éénledige ramen. Het kruisgewelf rust op 2 centrale pijlers en op zuilen tegen de wanden. Deze elegante plafondafdekking dateert van rond 1220, de periode waarin ook de gevel van de kerk en van de refter is verfraaid. Het is geen toeval dat de kapitelen en de basissen van de zuilen de invloed tonen die de Campaanse meesters (van de gevel) hadden op de lokale bouwmeesters en beeldhouwers die de kapittelzaal verfraaid hebben.

Er zijn in de kapitelen van deze zaal twee groepen te onderscheiden:

- De eerste is geïnspireerd op de gotisch – bourgondische beeldtaal van de kerk: de 'haakkapitelen' van de centrale pijlers.
- De tweeledige ramen en de kapitelen van de Noordelijke zijwand verwijzen naar de vernieuwing die je kan zien in het portaal van de kerk.

Gemeenschappelijke elementen zijn: de grote palmbladen ...

De trap naar de slaapzaal.

Er zijn er, zoals in alle cisterciënzerkloosters, 2: de eerste, de zogenaamde 'nachttrap', gaf rechtstreeks uit in de kerk. De trap naast de kapittelzaal was die voor overdag, en boven kwam hij in het midden van de slaapzaal.

Een merkwaardig detail leert dat het belang van de trap vooral ervaren werd in het naar beneden komen meer dan in het naar boven gaan. In de lunet boven de toegangsdeur in de kloostergang is er immers geen versiering aangebracht, wat wel het geval is voor zowel de poort van de monniken als die van de lekenbroeders.

In de lunetversiering van de binnenkant staat centraal een groot kruis, met tussen de armen van het kruis nog een klein kruis en 3 sterren. Aan de zijkanten staan nog 2 kuisen in een cirkel. Dit was het wat de monniken zagen als ze naar de kapittelzaal gingen. De stijl van de afbeelding is erg eenvoudig, niet realistisch en zonder versiering.

In de ruimte onder de trap werd de schatkist en het archief van de abdij bewaard.

Doorgang naar de landerijen (5).

Tussen de trap naar de slaapzaal en de spreekkamer van de abt (6) was er een doorgang naar de (kleine) kloostertuin van de infirmerie. Ze is overdekt met een tongewelf, redelijk smal en niet versierd.

Dit was één van de weinige plaatsen in de abdij waar de monniken mochten praten. Hier sprak de abt met zijn confraters over hun werk.

Vanuit deze kleine kloostergang gingen de monniken (via het kerkhof van de monniken (13)) naar de werkplaatsen vóór de kerk of naar de uitgang van het klooster.

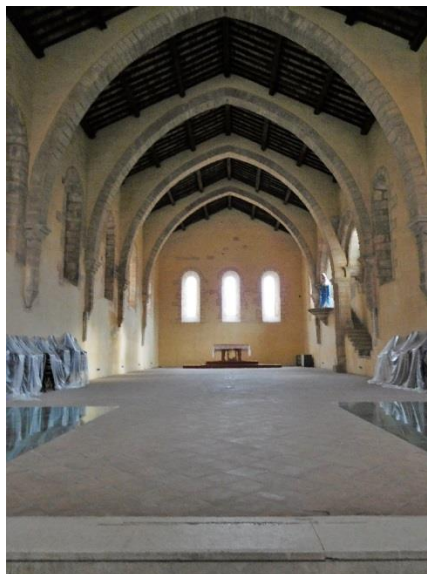
Calefactorium (warme ruimte) (8).

Het 'Calefactorium' – letterlijk de 'warmmaakplaats' – was een ruimte waar de monniken zich konden verwarmen, als het koud was zich konden scheren en hun tonsuur laten bijwerken en waar de aderlatingen gebeurden. Kortom, de hygiënisch – sanitaire ruimte, die was ondergebracht in dat deel van het klooster dat voorbestemd was voor de 'lichaamsgebonden' activiteiten, met verder nog de refter, de waterfontein en de latrines.

Voor het gebruik van dit calefactorium waren er welbepaalde regels. Zo mocht men er niet lang verblijven en was de toegang beperkt tot welbepaalde momenten van de dag. Een verantwoordelijke, die ook het vuur moest in stand houden, zag hierop toe. Dit was overigens één van de 3 plekken in het convent waar vuur werd gemaakt, naast de keuken en de infirmerie.

Het huidige uitzicht dateert uit halverwege de 13e E., toen de haard van de wand tegenover de ingang verplaatst werd naar de rechterwand. Waar de oorspronkelijke haard was (je ziet de aanzet van de schouw nog) is er nu een deur, die toegang geeft tot de gemeenschappelijke zaal van de monniken.

De refter van de monniken (10).

Zoals gebruikelijk in Cisterciënzerabdijen ligt de refter tegen de Zuidzijde van de kloostergang, waar de lavabo bij aansluit. Zoals elders is het een grote rechthoekige zaal

met een lezenaar, waar tijdens de maaltijden gewijde teksten werden voorgelezen. En, zoals elders in dit complex, dragen grote spitsbogen het dak.

Tegen de binnenzijde van de arcades bij de lezenaar zie je nog enkele resten van de oorspronkelijke beschilderingen.

Duidelijker zijn de sculpturale resten, voornamelijk op de kapitelen van de pilasters. De Bourgondische invloed is duidelijk aanwezig, voornamelijk in de bladmotieven, kelkvormig en als haken. Ook de kraagstenen met concentrische ringen wijzen op een Franse invloed.

Deze refter was zeker klaar voor 1208, want toen Paus Innocentius III de kerk in 1208 consacreerde, heeft hij hier samen met de monniken gegeten.

In de loop van de 13^e E. werd de ruimte dan verder aangepast. Dat zie je aan de bogen die niet haaks op de ramen staan. Ook de lezenaar en de trap ernaar toe zijn toen toegevoegd.

De aard van het terrein, de resten van de Romeinse villa en het oudere S. Stefanusklooster maken dat er onder deze refter ruimten waren die als magazijn gebruikt werden. Glazen 'tegels' laten delen van die oudere constructies zien.

Het 'Lavatorium'

Tegen de Zuidelijke kloostergang, tegenover de refter staat het gebouwtje van het 'Lavatorium', het waterbassin dat de monniken gebruikten om de handen te wassen vóór ze aan tafel gingen. Ook andere activiteiten vonden daar plaats, zoals het bijknippen van de tonsuur en het scheren van de baard.

De vierkante ruimte is een open paviljoen, met daar bovenop nog een kleinere lantaarn, ondersteund door 8 gedraaide en vlakke zuiltjes met de ondertussen bekende 'haak'kapitelen.

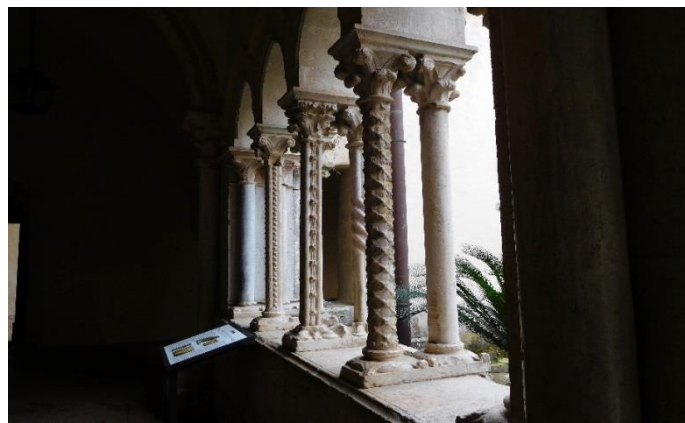
Drie zijden van het gebouw zijn naar de tuin geopend met ronde arcaden. Boven de – herbruikte – zuilen loopt een 'speerpunt' kroonlijst, een motief dat je tegen de Zuidzijde van de kloostergang terug vindt. Tegen de hoekpilasters staan aan de binnenkant zuiltjes met

'haak' kapitelen, terwijl die aan de buitenkant een glad oppervlak hebben en cirkelvormige kapitelen. Let ook op de 2 souiers aan de zijanten.

De huidige fontein, die gesloten is en ondersteund wordt door een mijlpaal van de Via Appia, heeft ergens op de overgang van de 13° naar de 14° E het kleine wasbekken van de eerste lavabo, teruggevonden bij opgravingen in de refter, vervangen. Waarschijnlijk is ook toen het hele paviljoen herbouwd. De achterkant leunt immers op de Zuidelijke kloostergang, die ook in die periode herbouwd is.

De steen die in de vloer is ingemetseld tenslotte herinnert aan de restauratie ervan in opdracht van de kardinaal – commandateur Pietro Aldobrandini.

De sculptuur van de Zuidelijke kloostergang.

De Zuidelijke galerij van de kloostergang werd in de tweede helft van de 13° en het begin van de 14° E. herbouwd, in een stijl die een heel eind afstaat van de Cisterciënzer gestrengheid.

Ze is verdeeld in 7 bogen, die niet alle even breed zijn. De decentralisatie ligging van de refyter en de lavabo zijn hier de reden voor. Ze is overdekt door een kruisgewelf met nauwelijks benadrukte ribben. Aan de ene kant steunen deze bogen op 'hangende' zuiltjes. Aan de andere kant worden ze gedragen door stevige ronde en achthoekige zuilen.

Aan de binnenkant zijn er boven op het muurtje dubbele zuiltjes met spitsbogen. De kraagstenen hebben menselijke en dierlijke hoofden en in de hoeken eindigen ze met een omgekeerde' piramide console'. De 'oculi' in de lunetten zijn achthoekig, kruisvormig en rond.

Aan de buitenzijde hebben de bogen een lijst met 'pijlpunten', een later replica van die in de lavabo. De drieramige Oostelijke ramen, met gedraaide en gladde zuiltjes, hebben 'haak' kapitelen met motieven die variëren van 'selderstelen' over palmen en stekelige acanthus. En de basissen zijn verdeeld met elegante bloemenkanten steeds wisselende hoekmotieven.

De twee vierarmige openingen aan de Westkant zijn veel meer uitgewerkt. Let op het zuiltje dat uitgesneden is als een diamant en dat met 'opgeplakte' bloemen. En op dat eraast, met achthoekige openingen zie je nog sporen van de oorspronkelijke mozaïekversiering.

De zuilbasissen en de kapitelen met narcissen en acanthusbladeren die waaien in de wind zijn tekenen van de late Gotiek. Vooral het paar zuilen met hoofden met bloemenkransen springen in het oog. En op hun basis zijn bloemmotieven en 'kattenkoppen' gebeeldhouwd. In het begin van de vorige E. waren de mozaïekinleg en de gekleurde reliëfwerking 'in stucco' nog te zien!

De Keuken (11)

Het plafond van de rechthoekige keuken werd ondersteund door 2 bogen op een centrale zuil. In de loop van de jaren is deze ruimte grondig aangepast en er zijn maar enkele fragmenten meer waaraan je kan zien dat ze bahoorden tot de stenen consoles die ooit de houten werkplaten ondersteunden. Van een haard om het voedsel op te koken is er geen spoor meer.

De keuken ligt tussen de refter van de monniken (aan de Oostkant) en die van de lekenbroeders (aan de Westkant). Van deze laatste zijn er geen sporen meer. Aan elke kant was er een bedieningsluik om het eten snel in de refters te krijgen.

Monniken en lekenbroeders aten hetzelfde, maar niet samen. Eens te meer een aanwijzing dat er twee wel erg van mekaar verschillende groepen in de abdij leefden. Hun dieet bestond uit één dagelijkse maaltijd in de winter (twee op zondagen ...) en twee in de zomer. Niemand mocht vlees eten, behalve de zieke monniken en eieren en vis kwamen enkel op welbepaalde dagen op tafel. Brood was het basisonderdeel van elke maaltijd.

De Infirmerie van de Monniken (21).

Ook al wordt dit deel van het klooster tegenwoordig het 'Kwartier van de H. Thomas' genoemd – het is hier immers dat de H. Thomas van Aquino gestorven is –, het gaat eigenlijk over de infirmerie van de monniken en het abtsgebouw. Het huis van de abt was het Noordelijke deel van dit gebouw en het lange, lagere deel ervan de infirmerie. Het bestond uit 2 verdiepingen waarvan het onderste nu ondergronds ligt.

Beneden waren er waarschijnlijk ruimten voor de keuken van de ziekenzaal, de refter voor de herstellende monniken en het verblijf van de 'infirmerie – monnik'.

De bovenverdieping is één grote, rechthoekige zaal, waar de bedden stonden voor de zieke monniken. Het is dit deel dat je kan bezoeken.

Architecturaal is de constructie eenvoudig: het houten dak rust op grote spitsbogen, waarop je links of rechts nog sporen kan vinden van de oorspronkelijke versiering. De smalle vensters zitten bovenaan om enerzijds licht en lucht binnen te laten, maar anderzijds te verhinderen dat er een kwalijke tocht zou ontstaan.

Langs 3 zijden was er een kleine kloostertuin met een porticus. Ook aan de (Oostelijke) buitenkant was er een, intussen verdwenen, porticus op 2 verdiepingen.

De basisstructuur van deze vleugel gaat nog goeddeels terug op het oude klooster van de H. Stefanus: de buitenmuren en een deel van de kleine kloostertuin. De grote spitsbogen zijn het werk van de Cisterciënzers.

De Abtswoning (21)

Oorspronkelijk sliep een abt in een klooster in dezelfde ruimte als de monniken. Maar geleidelijk aan ontwikkelde zich de gewoonte om voor de abt een verblijf te zoeken, dat afgescheiden was van de gemeenschappelijke ruimten. Anderzijds mocht dat om praktische redenen ook weer niet te ver verwijderd zijn van de kloostertuin, de kapittelzaal en het koor van de kerk.

In Fossanova werd dan ook, waarschijnlijk in het begin van de 13^e E., een abtsverblijf gekozen in de buurt van de infirmerie van de monniken aan de uiterste Oostzijde van het abdijcomplex. Er werd een verdieping bijgebouwd bovenop het Noordelijk deel van dit gebouw, dat dienst ded als gebedsruimte voor de zieken.

Vandaag kom je in het appartement van de abt via een smalle trap vanuit de kapel van de infirmerie, maar van de oorspronkelijke structuur blijft maar weinig over. Op vraag van de familie Barberini is dit verblijf in de loop van de 17^e E. behoorlijk gewijzigd toen er het cassettenplafond en het altaar met het bas – reliëf (uit de omgeving van Bernini) zijn aangebracht. Dat reliëf stelt de dood van de H. Thomas van Aquino voor, die met zijn 'Summa Theologiae' a.h.w het basiswerk van de theologie schreef.

Het is inderdaad in dit gebouw dat de Heilige op 7 maart 1274 gestorven is. Hij was in het naburige Maenza zwaar ziek geworden, toen hij in opdracht van Paus Gregorius X op weg was van Napels naar het concilie van Lyon. En ook al behoorde deze Dominicaan niet tot de Cisterciënzerorde, werd hij toch overgebracht naar deze infirmerie.

Na zijn heiligverklaring van 1323 werd de plaats waar hij zijn laatste levensdagen doorbracht een bedevaartsoord en werd die infirmerie steeds meer een gebedsplaats. Tot 1369 werd zijn stoffelijk overschot in de abdij bewaard. Toen werd het overgebracht naar Toulouse, waar het nog steeds rust in de Dominicanenkerk van de Jacobijnen.

De infirmerie van de Lekenbroeders (22).

In een Cisterciënzerabdij bevond de ziekenboeg van de lekenbroeders zich gewoonlijk buiten de eigenlijke kloosterkern (de kloostertuin en wat erop uitgaf), ook al lag de eigenlijke lekenbroedersvleugel niet veraf. Deze infirmerie was meestal groter dan die van de monniken zelf, zeker als het die abdij voor de wind gaat.

Deze infirmerie is naar alle waarschijnlijkheid gebouwd in het begin van de 13^e E., niet toevallig een periode van hoge bloei van de abdij. Het is een gebouw met een rechthoekig grondplan met, aan de lange zijden, steunpijlers, die de bogen ondersteunen, die aan de binnenkant het dak dragen.

De oorspronkelijke ingang was aan de Westzijde, in de 2° arcade als je van het Noorden komt. Tot op vandaag kan je tegen de muur het profiel van het oude portaal zien, dat in het begin van de 19° E. verplaatst is naar het palazzo van de 'Commandateur – abt'.

De zaal werd verlicht door smalle ramen, één per arcade en vrij hoog in de muur, om lucht en licht te laten binnenkomen, maar tegelijkertijd om tocht te vermijden, die gevaarlijk kon zijn voor de zieken.

De grotere ramen, onder de oude éénramige vensters, dateren uit het begin van de 20° E., behalve het eerste aan de Oostkant.

De kleine nissen in de binnenmuren, op een hoogte van 70 – 80 cm. Herinneren nog steeds aan de oorspronkelijke functie van het gebouw: een soort van nachtkastjes voor de zieken.

Er zijn ook nog sporen bewaard van de oude beschildering van het interieur.

De Werkgebouwen (14, 17,18 en 20).

Één van de redenen waarom de abdij van Fossanova van Europees belang is, is dat er ook een aantal gebouwen bewaard zijn, die dienden als werkplaats. Die waren in alle Cisterciënzerabdijen aanwezig. Meer nog: aan de omvang van deze gebouwen kon je het economisch belang van de kloostergemeenschap afmeten.

Elke abdij was een zelfvoorzienende microkosmos: de monniken produceerden zo ongeveer alles wat ze nodig hadden, ook al was de hulp van lekenbroeders absoluut noodzakelijk. Hiervoor waren dan ook werkplaatsen, graanzolders, stallen voor de dieren, olijpersen, molens en voedselopslagplaatsen nodig.

Voor al aan de Westelijke kant van het complex, in de buurt van de huidige toegangspoort, kom je verschillende gebouwen tegen, die we als werkplaatsen kunnen identificeren (17 en

18). Alleen de zogenaamde 'molen' (14), in feite een polyvalente structuur, vind je aan de Zuidzijde.

Als je langs die poort binnengaat vind je onmiddellijk rechts de graanschuur (17), die in de 19° E. grondig aangepast is. De gebouwen links huisvestten de stallen, magazijnen en werkplaatsen. Vanaf de 15. E. werden ze aangepast en 'geïntegreerd' tot het grote palazzo dat er nu staat en dat de zetel was van de 'kardinaal – commendateur' van de abdij.

De 'Molen' (14) en het verblijf voor de arme pelgrims en hun kapel (15 en 16).

Dit lange gebouw heeft een complexe geschiedenis. In het voorste deel is een oudere structuur ingewerkt, die tot het oorspronkelijke klooster van S. Stefanus behoorde. Toen de Cisterciënzers het hospitium voor de arme pelgrims (15) bouwden, werd die oorspronkelijke structuur omgebouwd tot een kapel (16). Dat hospitium bevond zich rechts van de kapel en ving iedereen op die om gezondheidsredenen een tijdje in de abdij moest verblijven.

Bij die verbouwing bleven de 2 rechthoekige venstertjes links behouden en werd er rechts een spitsbogig raam toegevoegd. Ook het toegangsportaal, een eenvoudige spitsboogmet op de sluitsteen deze inscriptie: 'Qui foris state intrate in domum caritatis' ('Jullie die buiten staan, treedt binnen in het huis van de barmhartigheid') dateert uit die tijd. Ook vrouwen mochten hier binnen, maar verder was het hen absoluut verboden om ook maar één voet te zetten in de clausuur van de abdij. Ze hadden dan ook een aparte zijdeur, die nu dicht gemetseld is.

In een latere fase werd aan de achterkant van die kapel een nieuwe en behoorlijk indrukwekkende structuur bijgebouwd op twee verdiepingen en bestemd voor productieve activiteiten. Er was hier een behoorlijk niveauverschil in het terrein, dat werd gebuikt om kunstmatige kanalen te laten passeren en zo de aandrijfkracht te genereren voor de hydraulische wielen die er zich bevonden. Zo komt het dat deze omgeving geïdentificeerd werd als een molen (14).

Meer dan waarschijnlijk waren er in dit grote nieuwe gebouw meerdere activiteiten gegroepeerd.

Op de benedenverdieping – vandaag volledig ondergronds – dreven die wielen de molenstenen aan om het graan te malen en de olijven te pletten en om metaal te bewerken.

De bovenverdieping, die je vandaag nog kan zien, bestond uit een grote aula met dwarsbogen (de huidige zijn goeddeels modern). Het was een soort van grote open werkplaats voor de lekenbroeders.

Ommuring (25) en Toegangspoort (19 en 24).

Middeleeuwse abdijen waren precies versterkte steden met muren en toegangspoorten. Van de oorspronkelijke ommuring, die het gehele complex van religieuze en andere gebouwen omringde, blijven er in Fossanova maar weinig sporen meer over. Aan de Noordzijde van de abdij, in de buurt van de apsis van de kerk, is er nog een klein stuk van de middeleeuwse omwalling zichtbaar, dat waarschijnlijk tot die omwalling behoorde.

De huidige muren zijn het resultaat van de geleidelijke omvorming van de abdij naar een 'borgo'. Ook de huidige toegangspoort (19) aan de Noordkant is zo ontstaan en verving de Middeleeuwse toegang, aan de Z.W. kant van het complex, achter het (huidige) museum (24).

Daar zie je nog de sporen van het conciërgegebouw, een gebouw op 2 verdiepingen, waar de monnik verbleef die de toegang moest bewaken. Er is daar een stuk muur te zien met een soort schietgat, dat de monnik toeliet te controleren wie binnenkwam, en een kraagstee, die de binnentrap moest ondersteunen.

De Zaal van de Novicen (7).

De gang en de vleugel van de lekenbroeders (12 en 28).

Het kanaal afgetapt van de Amaseno (26).

De waarschijnlijke zone voor de viscultuur (27)